

ForScoren ohjeita.

Versio 20.11.2023 (Kari Eskola). Uutena muistutus AirDropin päällepanosta langattomassa siirrosta sekä forScoressa tehdyn äänitteen siirrosta.

Nuottien ryhmittely ja ryhmänimien suomentaminen

Alkuperäisesti forScoressa on seuraavat otsakkeet, joiden mukaan voi nuotteja eri kriteereillä lajitella:
Composers Genres Tags Labels

Näiden ryhmien nimiä voi muuttaa, ja luokittelemalla nuotit eri perusteilla niiden hallinta selkeytyy.

Heti alusta asti kannattaa nuotit luokitella. Sujuvinta tämä on aina silloin kun laittaa ohjelmaan uusia nuotteja.

Ja näin käy ryhmittelyksen suomentaminen ja sen käyttö:

Näppää vasemmasta yläkulmasta nuotin kuvaa, tulet luetteloon Tags, ja siinä on ylimpänä merkintä All Scores. Valitse se.

Siinä ylhäällä lukee Title ja Newest, valitse tästä esim Newest, jolloin ylimmäksi luettelossa asettuu ohjelmaan viimeisimpänä viety nuotti. Näppää oikealta ylänurkasta Edit. Sitten valitse esim. ylin nuottinimike painamalla vasemmassa reunassa olevaa ympyrää; siihen tulee väkänen merkiksi.

Valinnan jälkeen valitse ylärivistä (uudestaan) kohta Edit.

Nyt tulee näyttille valitun kappaleen tiedot (Properties): lista, jossa ylimpänä kappaleen nimi (Title) ja sen alapuolella luokittelukriteerit (kaikkiaan yhdeksän).

Tässä Metadatassa, otsakkeen Properties alapuolella on myös tiedot siitä, kuuluuko kappale jo johonkin soittolistaan, onko siitä olemassa forScore-äänitys tai MIDI-tiedosto, sekä se, onko kappale viety omaan kirjastoonsa.

HUOM Tässä Metadata-ikkunassa voit siis luokitella kappaleen, samoin viedä sen johonkin valmiiseen soittolistaan tai siirtää toiseen kirjastoon.

Tässä voi nyt saman tien muuttaa noita englanninkielisiä otsikoita paremmin sopiviksi: paina sormella sanaa Composers, jolloin kirjoitusnuoli asettuu sanaan. Poista kirjaimia tai vaikka koko sana ja kirjoita tilalle Säveltäjä. Näin tämä otsikko on tästä lähin muodossa Säveltäjä. (Jos haluat kappaleen säveltäjän merkitä näkyviin, paina sormella neliön oikealla puolella olevaa himmeätä tekstiä, niin pääset kirjoittamaan siihen säveltäjän nimen).

HUOM. Kappaleen ylimpänä "ominaisuutena" (Properties) on Title. Sitä ei ilmeisesti pysty muuttamaan (esim. muotoon "Kappale").

Itse muutin myös noita muita otsakkeita. Kohtaan Genre muutin otsikon Tanssilaji, kohtaan Tags kirjoitin Nuottiryhmä. Kun sitten vaikkapa vain yhden kappaleen tietoihin merkitset Tanssilajin (esim Tango, Jenkka, Foksi), nämä ovat sitten helposti täytettävissä, käytettävissä ja esim kaikki kansiossa olevat tangot kerralla rivissä.

Kun sinulla on tuo Nuottiryhmä -otsikko käytettävissä, valitse (esim listasta Alla Scores) joku joululaulu (siis selaat listaa, näppäät kohdassa Joulupuu tämän nimen edessä olevaa ympyrää). Sitten näppää ylärivistä Edit ja sitten kirjoita kohtaan Nuottiryhmä sana Joululaulut. Tämän voi toistaa kaikkien joululaulujen kohdalla.

Tähän on myös oikotie: Mene listaan All Scores, ja valitse sieltä kerralla kaikki joululta haiskahtavat nimikkeet. Jokaisen edessä olevaan ympyrään pitäisi nyt ilmaantua väkänen. Sitten näppäät ylärivistä kohdan Edit, ja kirjoitat kohtaan Nuottiryhmä esim merkin J. Nyt kone ehdottaa saman tien ryhmää Joululaulut ja hyväksy ehdotus painamalla ehdotettua sanaa. Kaikki valitut kappaleet saavat nyt nuottiryhmäkseen Joululaulut.

Itse olen käyttänyt nuottiryhmiä 2-rivinen, Joululaulut, KKK (=kansanlaulukirkon nuotit), OAS, Perussoittolista, Yhteislaulut ja sitten kone vielä kertoo viimeisenä Nuottiryhmän "No Nuottiryhmä" ja sen sisältämien kappaleiden määrän. Tämän nimen perässä on nuoli ja sitä näppäämällä eteen aukea lista niistä nuoteista, joihin ei (vielä) ole merkitty sen nuottiryhmää. Listan voi järjestää tuoreimman kappaleen mukaan tai aakkoslistaukseen.

HUOM Uuden luokitteluryhmän tekeminen käy siis yksittäisen nuotin kautta. Valikoi listasta (esim All Scores) joku nuotti, näppää oikeasta ylänurkasta kohta "Edit", merkitse valitsemasi nuotti nimen edessä olevalla pallukalla ja näppää vielä "Edit". Nuotin tiedosto tulee esille, ja siihen voit nyt sitten kirjoittaa upouuden Säveltäjän, Tanssilajin tai Nuottiryhmän. Nyt sinulla on sitten seuraavia nuotteja varten tämä uusi ryhmä käytettävissä.

HUOM Jokaista nuottia voi luokitella niin monella otsakkeella kuin haluaa. Jokaiseen luokitteluun voi laittaa niin monta ryhmää kuin haluaa (pilkku tulee väliin). Esim. sama nuotti voi kuulua nuottiryhmään "2-rivinen, 2-ääninen, OAS" jne. Lisäryhmittelynä ohjelmassa voi ottaa käyttöön vielä Labels, Rating, Difficulty, Time ja Key (siis sävellaji). Näidenkin nimiä voit muuttaa. Niissä on omat luokitusmahdollisuudet mm vaikeuden, keston ja sävellajin mukaan.

forSoren fonttikoon säätäminen

forSore käyttää omaa vakioitua fonttikokoa, joka minun silmäni on ihan sopiva. Tätä fonttikokoa voi halutessaan säätää iPadin asetusten kautta: Avaa iPadin asetukset, sieltä kohta Käyttöapu. Selaa sitä alaspäin kohtaan Appikohtaiset asetukset. Avaa se ja komennolla Lisää appi tuo siihen forScore. Näppää sitä, ja nyt voit liukusäätimellä muokata forScoren tekstin kokoa.

Soittolistat (Setlists)

Soittolista eroaa noista nuottiryhmistä ja vastaavista siten, että siinä edetään kappaleesta toiseen yksinkertaisesti sivua kääntämällä, eka kappaleen alkusivulta viimeisen kappaleen loppusivulle saakka. Soittotilanteessa sivun vaihto on näin nopeampaa kuin kappaleen sulkeminen, seuraavan valitseminen ja avaaminen.

Näppää yläpalkki auki. Sen vasemmalla reunalla on kolme päällekkäistä vaakaviivaa soittolistavalikon merkinä. Kun näppäät siitä, saat auki viimeisimmän käyttämäsi soittolistat. Vasemman ylänurkan nuolella (<Setlists) pääset näkemään valmiit soittolistat. Siitä voit valita tarvitsemasi. Kun näppää oikeasta ylänurkasta Edit, pääset valitsemaan (näppää vasemman reunan ympyrää, siihen ilmaantuu väkänen) yhden tai monta listaa muokattavaksi. Voit poistaa (Delete) tai kopioida (Duplicate) (esim. uuden soittolistat pohjaksi). Vaihtoehtona Share takaa paljastuu jakomuotojen valikko. Kun valitset siitä Merged PDF, voit esim iCloud Driveen tallentaa pdf-muotoisen tiedoston, jossa soittolistat nuotit ovat peräkkäin (esim. tulostusta varten)

HUOM Tämän nuotit sisältävän soittolistat voi tietysti laittaa myös postiin, mutta jo neljän kappaleen soittolistalla on kokoa 7,9 megaa, joten saattaa tukkia sähköpostin. Soittolistat kappaleiden pelkän nimilistan voi poimia ja jakaa pienenä PDF-tiedostona, kts ohje Service ja Share.

Jollei sopivaa soittolistaa ole, sen voi tehdä:

Mene Setlists -valikkoon (yläpalkki - kolme viivaa - tarvittaessa vasen nuoli).

Paina oikealla ylhäällä olevaa + -merkkiä, nimeä uusi lista (esim. Konsertti 12.2.2017) ja näppää Create. Saat soittolistan tyhjän pohjan esille. Sitten haetaan siihen kappaleet: Näppää oikealta ylhäältä + -merkkiä, ja saat sivun oikealle laidalle ne nuottiniput, joista kappaleita kannattaa hakea. Siinä on ensin All Scores, siis kaikki nuottisi, ja sitten Säveltäjä, Tanssilajin tai Nuottiryhmän nipun nuotit. *(Jos et ole nuotteja vielä liiemmin lajitellut, ota esille All Scores ja lajittele se Titlen mukaan, aakkosista voit hakea tarvittavat. Mutta jos listaan tulee vain kaksiriviskappaleita, ne on helpompi valita nuottiryhmästä 2-riviskappaleet).*

Selaa tätä listaa ja näppää aina sitä kappaletta, jonka haluat soittolistaan sijoittaa (valinnan merkiksi sen eteen tulee pallo, jo listalle valitut kappaleen ovat saaneet eteensä pisteen, kappaleiden järjestyksellä ei vielä ole niin väliä).

Kappale ilmaantuu vasemmalle soittolistaan. Etsi ja näppää seuraava kappale. Kun olet kaikki haluamasi soittolistaan sijoittanut, näppää Done. Pääset katselemaan tuoretta soittolistaa. Kun nyt näppäät oikealta ylhäältä Edit, pääset käsittelemään listaa: Oikean reunan kolmella viivalla voit vetää kappaleita listassa ylös tai alas. Valitsemalla kappaleen voit sen esim. poistaa (Remove). Jos tarvitset lisää kappaleita listaan, näppää taas + -merkkiä ja lisää vielä puuttuvat.

HUOM Pitkässä soittolistassa kappaleen vetäminen ihan pohjalta ihan ylös on hieman hidasta ja voi olla helpompi vetää se useammalla vedolla ylös.

Itse olen tehnyt soittolistan sellaisiin tilanteisiin, jossa kappaleiden järjestys on etukäteen selvillä. Lisäksi säestettävät yhteislaulut ovat omana soittolistana; siitä on helppo sivuja plaraamalla saada kappale esille.

Usein kirjoitan esiintymisten soittolistan Wordilla ja tallennan sen pdf-formaatissa koneelle. Tämän listan voi sitten siirtää forScoreen, ja sijoittaa päivän soittolistan ensimmäiseksi "kappaleeksi", näin homma helpottuu (eikä soittolistaa tarvitse kirjoittaa tussilla lattialle).

HUOM Valmiin soittolistan kappaleluettelon voi ottaa esille myös pdf-formaatissa, jolloin se on helppo lähettää esim sähköpostissa muille soittajille. Kts Service ja Share.

HUOM Jos soittolistoja kertyy kovin paljon, ne voi myös kansioida (Setlists, sieltä yläreunasta +-merkillä kansio, johon voi kerätä yhden alueen soittolistat), mutta eipä tämä kovin paljon normaalia käyttöä helpota.

Nuotin merkinnät (Annotate)

Työkalupakin Annotate on käytössä silloin kun nuottiin täytyy tehdä omia merkintöjä. Työkalun saa esille oikean ylänurkan työkaluvalikosta, muut nopeimmin painamalla hetken aikaa maltillisesti näytön pintaa.

Pidä erillään: Sivun nopea näppäys -> saat yläpalkin esille. Sivun maltillinen painallus -> pääset suoraan Annotate -valikkoon.

Kirjoitusnäppäimistöllä (outo pystyviiva heti pyyhekumin vasemmalla puolella) voit kirjoitella muistiin esim. kappaleen rakenteen tai sanat. Sitä voi käyttää myös sointumerkkien sijoitteluun nuottiin.

HUOM Jos käytät sivunkääntöön jalkapoljinta iRig BlueTurn, voit törmätä tilanteeseen, jossa alat kirjoittaa nuottiin tekstiä, mutta et saa normaalisti näppäimistöä auki. Paina silloin BlueTurnin vasemman puoleista painiketta noin 5 sekunnin ajan, niin näppäimistö ilmaantuu käyttöösi. Tämän tempun joutuu uusimaan aina uudessa istunnossa. Tietääkseni eräissä muissa poljintyypeissä tämä ominaisuus on erillisen kytkimen takana.

Ja vanha totuus: jos näppäimistö on aina vain kateissa, kannattaa ehkä lukea polkimen käyttöohje.

Kun Annotate -valikko on esillä, näppää sormella sitä kohtaa mihin tekstiä aiot sijoittaa. Saat esille kahden pallukan rajaaman tekstikentän, johon voit kirjoittaa. Loppupallukan kolmesta pisteestä voit säätää tekstin fonttia (ja asettaa oletusfontin, jotta kaikki merkinnät ovat yhteneväisiä) sekä myös poistaa tekstin ja aihion (delete ja varmistus). Jos aihio on liian lyhyt, paina näppäimistön yläpalkin oikean reunan väkistä ja pääset vetämään palkin pidemmäksi. Samalla voit aloituspallukasta säätää tekstin oikealla kohdalle.

Tehdyt merkit voi perua Annotate-palkin oikean reunan nuolilla. Kirjoittelu loppuu, kun näppäät yläpalkin väkistä. Yläpalkin kolmen viivan nipulla voit vetää työkalupakkia ylös ja alas.

Sointumerkit: Haitarinsoittajana ongelmana ovat joskus liian pienellä kirjoitetut tai väärään kohtaan sijoitetut sointumerkit. Ja joskushan niitä ei ole ollenkaan! Ne saa nuottiin piirretyksi siististi, sopivan kokoisina ja oikein sijoitettuina nuottiin seuraavasti:

Annotate näkyviin, valitse siitä kirjoitus. Valitse sointumerkkien koko ja venytä tekstiaihiota rivin mittaiseksi. Näppää vasemman pallukan kohdalta ja kirjoita Gm (tai muuta sopivaa), naputtele välilyönnillä seuraavaan sijoituskohtaan ja nyt D7 (voit myös merkitä F# tai Cb tai Am6 jne). Vedä pallukasta koko rivi oikealle kohdalle. Tarvittaessa kosketa aihion runkoa ja säädä (Format) teksti oikean kokoiseksi. Ja eikun soittamaan. Hieman hidasta mutta toimii.

Stamps

Vasemmassa reunassa on **merkkivalikko**, josta voit valita nuottiin merkittäväksi tavallisimpia musiikkimerkkejä. Tästä saat myös nuottiisi siistit sormitusnumerot.

Säädä ensin merkkien koko valikon alareunan liukukytkimellä sopivaksi: Vedä liukukytkimellä merkki mielestäsi sopivan kokoiseksi. Näet sen koon himmeänä säätöympyrässä. Ja useimmiten kannattaa kaikki merkit saman tien säätää tasakokoisiksi: Näppää säätöympyrää, kirjoita siihen himmeänä näkyvä fonttikoko ja paina Set all. Nyt koko merkistö on tasakokoa. Oikean alareunan pensselillä voit valita merkin värin.

Näiden merkkien sijoittaminen voi olla hankalaa, joten tee näin: Valitse ensin merkki. Sitten tökkäät sormen niille main, mihin merkki on tarkoitus sijoittaa, mutta älä nosta sormeasi vielä. Liuta sormeaa (ja samalla merkkiä) ja valitse esiin tulevaa suurennuslasia avuksi käyttäen se paikka, mihin merkki kuuluu.

Joskus nuotissa oleva merkintä pitää muuttua. **Pyyhekumi** pystyy itse lisättyihin merkkeihin, mutta ei alkuperäisen nuotin korjaamiseen. Siihen on kuitenkin kiertotie olemassa: valitse valintapalkin viivojen joukosta haalean harmaa viiva tai täplä, näppää se auki ja säädä sen väri, sävy ja koko yliviivaukseen sopivaksi. Tällä "peittomusteella" peitä korjattava kohta. Sitten valitse oikea merkki ja sijoita se korvaamaan peitetty kohta. Jos menee pieleen, paina Cancel ja yritä uudestaan. Pienellä harjoittelulla ja säätimiä käyttämällä saat siistin ja helppolukuisen korjauksen.

Ja vielä: Nuotin yläreunaankin voi tehdä merkintöjä kun otat Annotate -palkin oikean yläreunan kolmesta vaakaviivasta kiinni ja vedät palkin alemmaksi pois tieltä. Samoin vasemman reunan merkkivalikon voi nuolella litistää kapeaksi pystytaulukseksi.

*HUOM: Vaakasuoran viivan vetäminen sormella ei yleensä onnistu. Näin esim. apuviivan piirtäminen nuottiviivastoon on hankalaa. Tätä askareta varten forScoressa on **viivoitin**. Se on se läpinäkyvä vaakapalkki, jota voi sormella siirtää oikeaan kohtaan. Jos viivoitin on hukassa (sen symboli näkyy vaaleana) saat sen esiin painamalla symbolia. Sitten vain "kynä" käteen ja vedät viivaa viivoittimen yläpuolella. Nyt tökkökin sormi piirtää suoraa viivaa. Ja ne pystyviivat: kierrä viivotinta kahdella sormella haluamaasi kulmaan.*

Ja ne apuviivat: Piirtotyökalun yläreunassa tarjolla erilaisia viivoja, joiden paksuutta ja väriä voi säätää. Valitse sieltä ohut musta viiva. Piirrä sillä apuviivat oikeille kohdin, sitten sijoita tarvittava nuotti sen ala- tai keskikohdalle.

HUOM Viivojen siisti piirtäminen voi olla hankalaa. Jos joudut tekemään monivaiheisempaa piirtelyä, on apua piirtämisen kerroksista (sama toimii myös tekstissä): Valintapalkin oikeassa reunassa on "paperinippu". Paina siitä ja lisää +merkillä uusia piirtokerroksia. Piirrä ensimmäiseen kerrokseen perusasiat (esim viivastot, tahtiviivat), vaihda sitten uusi kerros ja piirrä siihen nuotteja, taukoja, sorminumeroita... Jos joudut pyyhkimään, kumi vaikuttaa vain käytössä olevaan kerrokseen ja pohjatyyö säästyy. Kerroksen numeron näet "paperinipun" päällä.

Sointumerkit nopeammin leimaamalla:

Kirjoittamista nopeampi tapa merkitä sointumerkit on leimaaminen Valikossa Stamps ovat nuotit, numerot ja muut , mutta ei sointumerkkejä valmiina. Ne voi sinne tehdä (kuten muitakin pikkukuvioita).

Ja näin se käy, esimerkiksi:

Avaa PowerPoint, tee siitä uusi tiedosto, johon merkitset sivukooksi custom 3x3 cm vaakana. Kirjoita ensimmäiseen sivuun A (käytä kapeahkoa fonttia, jota kuitenkin kestät soittaesssi lukea) ja keskitä se kehukseensä. Suurena se kokoon 80, jolloin se täyttää hyvin ruudun. Monista tätä noin 10 kpl ja korvaa toisessa slidessä A kirjaimella B, jatka näin.

Sitten mollit ja seiskat: ne eivät tällä fonttikoolla mahdu 3x3 cm ruutuun, mutta tee uusi tiedosto, jossa sivupohjan koko 3x5 cm. Ota taas pohjaksi esim tuo A, säädä koko, lisää sen perään m, sitten 7 ja jatka kaikki ne soinnut, joita yleensä tarvitset.

Kun sointumerkit ovat valmiina, talleta tiedosto kuvana esim. iCloudDriveen (se tallentuu kansiona, jonka sisällä sointumerkit).

Mene Stamps-valikkoon (tässä vaiheessa kannattaa aktivoida viimeisin valmiista leimoista, jotta sointumerkit tulevat kauniisti sen perään), paina +, sitten Import ja valitse Files. Pääset siitä iCloudDriveen, avaa kansio ja valitse ensimmäinen ja tuo leimoihin komennolla Save, Toista tämä, ja tuo kaikki valmistamasi sointumerkit (*melkoinen näpyttely, jos valmistat ihan kaikki tunnetut soinnut!*).

Kun merkit ovat Stamps-valikossa, avaa täydennettävä nuotti, valitse tarvittava sointu ja sijoita sormenpäällä (taas tökkää ensin sormi kiinni, liikuttele sitten oikeaan kohtaan). Kannattaa kerralla tökkiä yksi sointu kerrallaan kohdilleen, sitten valita seuraava sointu jne.

Ja miksikö tuon perussliden koko ja fontin koko näin tarkasti? Jos kirjain täyttää huonosti Sliden valkoisen alueen, tulee leiman reunaan paljon tyhjää valkoista, joka peittää nuotin muuta informaatiota.

Shapes

Lisää piirtotyökaluja sisältää Annotate -valikon toinen vasemmalla oleva laatikko (Shapes). Pakissa on kaaria, hakasia, nuolia, ympyröitä sekä crescendo -merkkejä. Alempana on laatikko, jonka sisällä olevien viivojen lukumäärää voi säätää ja viidellä viivalla sillä voi piirtää siistin nuottiviivaston. Aloituspaiikka, korkeus ja pituus säädetään sormella vetämällä. Täytyy vain säätää viivat riittävän ohuiksi. Sitten on kertaustahtiviiva: sen pisteet sijoittuvat sen mukaan kummasta suunnasta sen paikalleen vetää.

Kaikissa näissä piirtotyökaluissa voi väriä, viivan paksuutta ja täyttöä säätää. Ja vielä: jos rakentelet monimutkaisempaa piirrosta, käytä kerroksia (vrt Stamps)

Nuottien skannaaminen (Scan)

Kaverillasi on mielenkiintoinen nuotti ja haluaisit sen itsellesi? forScorella voit skannata (≈ valokuvata) nuotin suoraan kansioosi. Voit käyttää myös tietokoneesi skanneria tai erillistä iPadin appia. Kirjoittimen skannerilla jälki on parasta.

forScoren oma skanneri (Scan) (aiemmin "Darkroom"):

Kuvaa huolella: riittävästi valoa, nuotti suorassa (sivun kaarevuus näkyy kuvatussa nuotissa melko kiusallisena) ja nelikulmiona (Padin kamera on laitteen nurkassa, jos laitat Padin "keskelle" nuottia, siitä tulee vinokulmio).

Työkalupakista Scan auki. Näppää kameran kuvaa ylhäällä keskellä. Tähtää vakaasti, paina kameran kuvaa alhaalla keskellä. (Sen oikealla puolella on valokuvien valinta: kun tästä painat, näet Padilla ottamasi kuvat, halutessasi voit näistäkin kuvista hakea jonkun nuotiksi kelpaavan kansioosi). Pääset skannaamaan: katso, että nuotti on suorassa (ja myös näkyy kuvassa suorana), pidä Padi paikoillaan ja paina alhaalta kameran kuvaa (=laukaisin). Jos nuotti on monisivuinen, kuvaa kaikki sivut vuorollaan: näin saat koko nuottinipun kerralla käyttöösi. Kun on valmista, paina Done, ja näet nuotin pikkukuvina. Tätä voit sitten hieman säädellä: alareunassa on tätä varten näppäimet. Kun kuva tyydyttää, paina Save, nimeä nuotti ja tallenna se. Sitten voit halutessasi skannata uuden nuotin. Nuottia voi tämän jälkeen editoida, siis luokitella: se löytyy kansioista All Scores uusimpana.

HUOM Ja vielä ne nuotit, jotka ovat oikeinpäin, mutta harmittavasti vähän vinossa: Avaa nuotti, valitse työkalupakista Crop ja aseta nuotti suoraan alareunan liukukytkimellä.

Nuotin skannaaminen tietokoneella forScoreen

Näitä menettelypolkuja on useita, riippuen omista koneista ja laitteista. Tässä polku, jota minä käytän. Avaan kotikoneessani Järjestelmäasetukset, sieltä Tulostimen ja skannerit, valitsen kohdan Skannaus, laitan nuotin skanneriin ja näppään Avaa skanneri. (Skannerini on Canon Pixma TS5050 -tulostimen skanneri.)

Tässä säädän kuvan mustavalkoiseksi, tarkkuudeksi riittää hyvin 200 dpi. Kirjoitan nuotin nimen, valikoin skannauskohteeksi iCloud Drive ja muodoksi PDF. Valitsen yleiskatsauksesta skannattavan

alueen ja painan Skannaa. Jos nuotti on monisivuinen, valitsen Yhdistä yhdeksi tiedostoksi, ja skannaan seuraavan sivun.

Kun kaikki tarpeelliset on skannattu, tarkistan vielä saaliin avaamalla iCloud Driven (tiedostojen pitää siis olla pdf-formaatissa, ja myös nimen lopussa pitää olla tuo .pdf). Sitten forScoreen: työkaluista Services auki, siinä näkyvät ne palvelut, joista pdf- tiedostoja voi tuoda, ja valitaan siitä nyt iCloud Drive (muuta sijainteja näyttää olevan mm Google Drive, Dropbox, OneDrive jne). Tästä näpätään Download, ja valitaan tiedosto tai tiedostot, jotka forScoreen tuodaan.

Tämän jälkeen tuodut nuotit löytää parhaiten luokiteltaviksi kohdasta All Scores ylimpinä, kunhan valitsee luokittelun Newest.

HUOM Tämän työkalun(Service) takana on myös toiminta Upload, jolla nuotin voi siirtää toisinpäin, siis forScoresta esim iCloud Driveen tulostettavaksi tai lähetettäväksi.

HUOM: Sattuiko nuottisi olemaan scannerissa vinossa? Vinon nuotin voi forScoressa suoristaa: Ota nuotti esille, valitse työkalupakista Crop. Alapalkissa on säädin, jota vetämällä voit kallistaa nuottia portaattomasti (maksimissaan noin 30 astetta; kokonaan kääntö onnistuu säätimellä Rearrange).

Käsiskanneri iPadiin

Nuotit saa selkeimpinä kansioon skannerilla. Entä jos ei ole skanneria?

App Storesta voi hakea Padiisi tarkoitukseen sopivan skanneriapplikaation. Niitä lienee siellä useitakin, itse olen kokeillut vaihtoehtoa Scanner for Me (Apalon Apps). Sen saa ilmaisversionakin (käyttörajoituksena kolme kuvaa/vrk), ostettuna hinta oli 4.99 e. Skanneri etsii automaattisesti suorakaiteen muotoisia kohteita, ja näyttää melko herkästi tulkitsevan sellaisen dokumentiksi. Kun se kohteen löytää, se kuvaa sen heti, melkein hätäisen tuntuisesti. (Tämän ominaisuuden saa toki poisikin: valitse ohjelman työkalut ja poista Auto-capture käytöstä.) Hyvä puoli on se, että jos nyt paksusta kansioista haluaa nuotteja kopioida, niin kuvatessa ei pitkään nokka tuhise. Kuvauksen jälkeen ohjelma ilmeisesti vielä hieman parantelee "dokumentin" laatua. Otetun kuvasarjan voi sitten suoraan viedä esim. iCloudiin ja sieltä forScoreen nimettäväksi ja muokattavaksi.

Nuottisivujen muokkaaminen (Rearrange)

Jos laittelet nuottisi forScore -kansioon tietokoneella skannaamalla, ongelmana on joskus se, että nuottivihkon vasen sivu on helppo skannata oikeinpäin, mutta oikea sivu ylösalaisin. Ei huolta. Voit skannata kaikessa rauhassa miten päin vain, voit panna pari vinoon sattunutta sivua samaan nippuun, ja skannata vaikka poikittain. Rearrange -toiminnolla asia hoituu.

Ota nuotti esiin, näppää oikeasta yläkulmasta työkalut esiin ja siitä Rearrange. Saat nuotin sivut pikkukuvina näkyviin. Pikkukuvan alareunan painikkeista voit poistaa tämän sivun, kiertää sitä 90 astetta kerrallaan, jakaa kahdeksi erilliseksi nuotiksi (se kolmas merkki, jakoviiva) ja nimetä ne erikseen ja vielä monistaa sivun. Sivujen järjestystä voit vaihtaa sormella vetämällä.

Jos kaikki sivut ovat esim. vaakaan skannattuja, voit pyöräyttää koko nippua kerralla vasemman alakulman nuolilla.

Tähän nuottinippuun voit myös yhdistää toisen nuotin: paina alareunan + ja valitse yhdistettävä nuotti. (Sama toimi käy myös Edit-toiminnolla Merge: valitset molemmat yhdistettävät nuotit ja sitten Merge).

Sama + -merkki antaa toisena vaihtoehtona myös täysin puhtaan sivun ympäämisen nuottiin; tähän voi sitten Annotate -toiminnolla esim. kirjoitella suoraan ohjelman sisällä nuotteihin sanat.

Kun olet muokannut sivuja, voit tallentaa sen sellaisenaan (Save) tai eri nimellä (Save as...). Ohjelma

kysyy vielä, haluatko säilyttää alkuperäiset, vai ylikirjoittaa ne. Useimmiten taitaa olla selvempää ylikirjoittaa, jotta kovin monia versioita ei ole sotkemassa hakuja.

HUOM Ja vielä ne nuotit, jotka ovat oikeinpäin, mutta harmittavasti vähän vinossa: Ota nuotti auki, valitse työkalupakista Crop ja aseta nuotti suoraan alareunan liukukytkimellä.

Nuottien yhdistäminen (Merge)

Esimerkiksi skannatessa voi käydä niin, että saman nuotin eri sivut tulevat erilleen ja erinimisiksi. Ei hätää, kaksi tai useampikin nuotti voidaan yhdistää yhdeksi tiedostoksi. Mene johonkin luetteloon, josta löydät ne nuotit, joita aiot yhdistää. (Suoraan soittolistasta (Setlist) et voi nuotteja yhdistää.) Jollet muuta keksi, näppää vasemmasta ylänurkasta nuotin kuvaa ja kaiva esiin All Scores. Näppää valikon vasemmasta yläreunasta Edit. Vasempaan reunaan tulee joka nuotin eteen pallukka, josta valitsemalla saat haluamasi nuotin (tai useamman kerralla) editoitavaksi.

Vasta kun olet valinnut vähintään kaksi nuottia, tulee ylärivin komennoissa viimeisin (Merge) näkyväksi.

Valitse siis kaksi tai useampi nuottia (tarvittaessa voit selata listaa eteenpäin), valinnan jälkeen paina Merge. Nyt sinulle tarjotaan mahdollisuus nimetä nuotti uudella nimellä tallettavaksi Save as:. Kirjoita uudelle nuotille järkevä nimi, voit toki käyttää samaa nimeä kuin jollain valitsemallasi nuotilla jo on. Sitten Merge, ja kone yhdistää nuotit. Sitten se vielä antaa kaksi vaihtoehtoa: Delete ja alkuperäiset nuotit poistetaan, tai Keep, jolloin tämän uuden yhdisteen lisäksi kansiossasi asustaa myös sen kantaisät, omilla, alkuperäisillä nimillään.

Yhdistämisen jälkeen voit hakea tuoreen yhdistelmänuotin katsottavaksi (esim All Scores, jonka lajittelet tuoreimman mukaan). Jos sivut ovat väärässä järjestyksessä, käytä komentoa Rearrange ja vetele nuotit ojennukseen.

HUOM: jos alkuperäiset kuuluivat johonkin soittolistaasi, joudut tämän uudesti nimetyn nyt sinne lisäämään.

Kaverillekin, vaikkapa nuotti tai soittolista

Sinulla on nuotti, kaverisikin sen haluaa. Tai olet tehnyt Padiisi viikonlopun soittokeikkaa varten hienon settilistan ja pitäisit hyvänä, että soittokaveritkin ehtivät sen mukaan järjestellä nuottinsa. Tähän forScore tarjoaa työvälineitä.

Yksittäisen nuotin voi siirtää eri reittejä:

Service: Avaa siirrettävä nuotti ja valitse oikeasta ylänurkasta työkalupakista kohta Services (siis sama työkalu jolla todennäköisesti olet tuonut nuotteja Padiisi). Valitse sieltä nyt vaihteeksi kohta Upload. Saat esille listan All Scores aakkosten mukaan lajiteltuna, mutta siinä ylimpänä on tarjolla valmiina "Current Score", siis viimeksi katsomasi nuotti. Kun valitset sen, nuotin perään ilmestyy väkänen (samalla kertaa voit toki listasta valita muitakin nuotteja). Vilkaise vielä valintalistan **oikeaa alanurkkaa** ja valitse, missä muodossa nuottisi siirret: PDF, (tai Annotated PDF, jossa näkyvät myös tekemäsi merkinnät) tai sitten 4SC, jota taitaa lukea vain forScore. Vahvista valinta painamalla Upload, ja nyt nuottisi pitäisi olla tietokoneessasi iCloud Drivessä (tai vastaavassa), josta voit sen esim. sähköpostin liitteenä lähettää kaverillesi.

Share: Avaa nuotti, valitse työkalupakista Share. Esille tulee formaatin valinta (kuten yllä, vaihtoehdot siis PDF, Merkitty PDF sekä 4SC).

Esille tulee siirtoreitit ja näistä nopein taitaa olla **AirDrop** (muita vaihtoehtoja pitkä rivi: Messages, Mail, Outlook, Skype, Dropbox.....) Valitse se ja iPad alkaa etsiä ympäristön muita Padejä. Ylärivillä näkyvät suoraan jo käytössä olleet AirDrop -kohteet. Valitse kohde, ja jos kaverisi hyväksyy yhteyden, hän voi hyväksyä siirron suoraan forScoreseensa ja nuotti on saman tien hänen Padillään, kohdassa All Scores uusimpana. Saat myös vaihtoehdot Copy, Save to files, Markup ja Print (tällä voit onnistua löytämään AirDrop -tulostimesi).

Huom. Airdrop täytyy toki sekä omassa että vastaanottajan koneessa olla päällä, jotta siirto sujuu: Mene iPadin Asetuksiin (se hammasrattaankuva) ja valitse sieltä Yleiset, siitä edelleen AirDrop. Tässä on nyt kolme vaihtoehtoa: Vain lähetys, Vain yhteystiedot sekä Kaikki 10 minuutin ajan. Näistä voi valita vain yhden, ja "Kaikki" taitaa parhaiten tähän toimeen sopia.

Nuottien vaihtoa Bluetooth -yhteydellä

Kahden forScorella varustetun iPadin välillä nuotteja voi vaihtaa langattomasti myös **Bluetooth** -yhteydellä. (AirDrop on toki nopeampi ja kätevämpi.)

Varmista, että molemmissa padeissa Bluetooth- yhteys on kytkettynä (Asetukset - Bluetooth - päällä). Avaa molemmissa forScore, samoin avaa molemmissa työkalu Bluetooth.

HUOM: Työkalun nimeltä Bluetooth pitäisi näkyä työkalupakin osiossa Add Scores. Jollei se näy, mene työkalupakin alareunassa (osastossa More) olevaan Settings-valikkoon, selaa siellä alaspäin kohtaan *Advanced options* ja (pysytkö perässä?) laita siellä (osastossa *Legacy Features*) Bluetooth päälle. Nyt pitäisi Bluetoothin ilmestyä työkalupakkiin.

Paina sitten jommassakummassa (ei molemmissa) nappia Connect. Ohjelma alkaa hakea viereistä konetta. Tämä haku näyttää vievän kyllä jokusen tovin, joten älä hermostu. Kun kone löytää toisen, se kysyy siltä, sallitaanko yhteys. Vastaa myöntävästi ja odottele, kunnes yhteys on olemassa (tämäkin vie tovin, älä edelleenkään hermostu). Saat näytölle kaikkien kappaleiden nimet aakkosjärjestyksessä, ja listan lopussa on vielä soittolistat ja varmuuskopiot. Näppää sitä tiedostoa, jonka haluat lähettää. Voit lähettää myös settilistan (nämä ovat koko listan lopussa), jolloin kone kysyy, laitetaanko kappaleet mukaan (varmuuskopion lähettämistä en kokeillut).

Vastaanottava kone kysyy, hyväksytäänkö tiedosto ja myönteisen vastauksen jälkeen palkilla näyttää siirron edistymisen. Sen jälkeen se vielä kertoo, että siirto on valmis ja odottaa kuittauksen OK. Näyttää siltä, että kannattaa lähettää tiedosto kerrallaan ja painaa molemmat kuittausnapit ennen seuraavan lähettämistä, jotta siirto varmasti sujuu (kun siirto alkaa, voi toki saman tien lähettää toisen, silloin kuittaukset tulevat hieman eri järjestyksessä, ja liika kiire voi tehdä sen, että vain viimeksi valittu kappale siirtyy). Näppärä piirre tässä siirrosta on, että voit seurata sekä lähettävän että vastaanottavan koneen ruudulta siinä koneessa olevien kappaleiden aakkoslistaa, ja näin ratkoa, mitkä kappaleet haluat siirtää. Ilmeisesti siirron suunnankin voi valita (tätä en testannut).

Ja siirron jälkeen: hyvä hetki luokitella siirretyt kappaleet. Ota esiin Alla Scores, lajittele uusimman mukaan ja valitset sitten eteen tulevasti listasta kaikki beguinet, valinnan jälkeen painat Edit ja valitset kaikkien tanssilajiksi beguine.

Soittolistan (Setlist) siirto:

Yksittäisten nuottien siirto vie oman aikansa, mutta voit siirtää oman soittolistasi myös yhtenä lähetyksenä, joko pelkän kappaleluettelon tai kaikki settilistan nuotit.

Avaa Soittolistat painalla niitä kolmea päällekkäistä viivaa (=Setlists) yläpalkissa vasemmalla. Jos tulet yksittäiseen soittolistaan, jatka painamalla vasemmasta ylänurkasta nuolta < ja pääset kohtaan Setlists. Valitse sieltä siirrettävä soittolista: näppää ensin Edit, sitten näppää valittavan soittolistan edessä olevaan pallukkaan väkänä. Valitse yläriviltä Share. (Tässä oikotie: pidä sormeasi hetki listan nimen päällä, nimi valaistuu ja näppää sitten valikosta suoraan Share).

Saat valikon, josta voit valita

- 1) Text List: tällä saat lähetettäväksi pdf-tiedoston, jossa on listan nimi ja sitten soittojärjestyksessä kappaleiden nimet. Tai
- 2) Merged PDF: tässä ovat listan kaikki nuotit peräkkäin yhtenä pdf-tiedostona. Tai
- 3) Annotated Merged PDF: samoin kaikki nuotit mutta nyt nuoteissa myös itse tekemäsi merkinnät. Näissä kolmessa käsitellään kaikissa pdf.f -formaattia, ja niitä voi lähettää siis normaalipostina. Sitten on vielä pari vaihtoehtoja, joilla lähetetään suoraan forScoren oman formaatin (4SC) mukaisia tietoja, ja tämä taitaa olla nopein tapaa siirtää soittolista (samoin yksittäinen nuotti) kahden forScorea taitavan Padin välillä. Tässäkin on kaksi vaihtoehtoa: Setlist Only ja Include Scores. Näyttää siltä, että vastaanottavaan iPadiin ilmaantuu uutena lähetetty soittolista, jälkimmäisessä vaihtoehdossa siinä on valmiina myös kaikki soittolistan nuotit.

Valinnan jälkeen saat vielä siirtoreittien valikon: AirDrop, Messages, Mail, ym

Vaihtoehdolla "Text list" ohjelma lähettää vain kappaleiden nimet suoraan viestin tekstinä ja silloin myös tiedoston koko jää pieneksi.

Vaihtoehdoilla "Merged PDF" ja "Annotated Merged PDF" myös soittolistan nuotit ovat liitteenä mukana ja silloin tiedoston koko helposti paisuu.

Soittajan harjoitusvastustaja (metronomi)

forScoren yläpalkissa on metromin kuva (jos olet viimeksi käyttänyt ominaisuutta Pitch tai Tuner, kuvake on muuttunut sitä vastaavaksi. Näistä oma ohjeensa).

Näppää metronomi auki (jos tilanne kuten yllä, avaa työkalun yläviivasta metronomi). Säädä vasemmasta yläkulmasta iskut: suoraan tyrkylle tulevat tavalliset 2/4, 3/4 ja 4/4. Numeroa näppäämällä voit vaihtaa iskujen määrää. Jos näpyttelet numeristoon myös vinoviivan /, voit säätää myös iskujen määrää (3/12, 7/8 tai muuta vaikeasti soitettavaa), sitten näppää Done.

Nopeuden voit säätää kolmella tavalla:

- 1) Näppää oikean ylänurkan tempomerkintää ja kirjoita sen tilalle uusi.
- 2) Pyöritä keskustan kiekkoa ja valitse näin tempo. Tai käytä + ja - merkkejä.
- 3) Luomusti: näpyttele keskelle kiekkoa (alueelle Tap) oma, vaistonvarainen temposi.

Sitten kuuntelemaan: säädä iPadin volyyymi sopivaksi. Paina Audible, saat äänen, paina Visible, näet reunojen sykkivän ilman ääntä, paina Both, saat molemmat. Ja tietysti Off katkaisee äänen/sykkinnän.

Sisään laskeminen: Haluatko valita sopivan tempon ennen soiton alkua: Näppää oikean alanurkan kohtaa Count in (tämä merkintä tummuu ja ominaisuus on silloin valmiina), valikoi numeristosta, montako tahtia haluat koneen laskevan. Sitten soitin valmiiksi ja näppää Audible. Kone nakuttaa tempoa niin monta tahtia kuin olet säätänyt.

Ja jotta nuotti näkyisi koko sivulla: Säädä sisään laskeminen, paina Audible ja saman tien yläpalkista metronomin kuvaa; näin kuvake häipyä nuottien päältä, mutta nakutus jatkuu säädetyin ajan.

HUOM: Tämän mahdollisuuden voit automatisoida työkalulla Buttons (oma ohje). Ja vielä ohjelman näppärä piirre: kun säädät kappaleen tempon, tempo tallentuu kappaleeseen, kunnes sitä mahdollisesti muutat.

Sävelkorkeus (äänenanto) ja viritysmittari

forScoren yläpalkissa on työkalu, jossa on metronomi (siitä oma ohjeensa), äänenanto sekä viritysmittari. Yläpalkin ikoni riippuu siitä, mitä näistä on viimeksi käytetty. Ikonin painalluksen jälkeen näistä kolmesta joku valitaan yläpalkin painikkeella.

Sävelkorkeus (Pitch)

Hae ensin perusvire: Paina oikean alanurkan ratasta ja valitse Tone. Nyt pääset säätämään perustason + ja - näppäimillä (esim 442 Hz). Sitten voit valita äänen joko Pianosta tai Clarinetista. Palaa perusnäyttöön ja valitse ympyrää kiertämällä se sävel jonka haluat kuuluville. (Oikeasta ylänurkasta voi säätää oktaavin.) Äänen kuulet painamalla hetken keskellä olevaa ämyrin kuvaa. Säädä tarvittaessa iPadin äänenvoimakkuutta. Sulje työkalu painamalla yläpalkin ikonia.

Ja vielä ominaisuus, jonka käyttökelpoisuudesta en ole ihan vakuuttunut: Vasemmasta ylänurkasta voit tehdä valinnan C-vireisen ja F-vireisen soittimen välillä. Tämän jälkeen voit säätää eri sävelkorkeuksia kiekolla. Jos perusvalinta C on päällä ja valitset kiekolla D:n, kuulet D:n. Jos nyt vaihdat ylänurkasta soittimen perusvireeksi F:n, kiekko kääntyy automaattisesti näyttämään G:tä (siis tämän perusvireen kakkosastetta).

Viritysmittari (Tuner)

Varmista Käyttöasetuksista, että forScoren kohdalla mikrofoni on päällä, muuten iPad ei kuule soittoasi. Avaa viritysmittari yläpalkin ikonista (näyttää vaihtoehtoisesti metronomin, ääniraudan tai vaa'an kuvaa).

Säädä perustason herziluku (440 - 442 - 444 - muu Hz). Soita nuotti, mittari näyttää sen sävelnimen ja perässä numerolla oktaavialan. Sen alle tulee poikkeamaa osoittava numeroarvo.

Sulje työkalu painamalla yläpalkin ikonia.

Ja vielä ominaisuus, jonka käyttökelpoisuutta voi miettiä: Vasemmasta alanurkasta voit valita mitattavan soittimen vireisyyden. Jos lasket (merkillä -) vireen C:stä B:hen (siis Bb), näkyy C-vireisellä soittimella soitettu C säveltasona D, siis B-vireisen soittimen toisena asteena.

Metsäkukat hukassa?

Muistaakseni minulla on tuohon nuotti? Miten sen löytää?
Yläpalkin oikeassa reunassa on suurennuslasi. Sillä löytyvät Metsäkukat.

Ohjelma tarjoaa suoralta kädeltä kolme vaihtoehtoa:

1) Ylimpänä hakusivulla näkyvät juuri soitettut nuotit (Recently Played). Näppää joku niistä esille.

2) Siinä alempana, otsikon All Scores alapuolella kaikki nuotit ovat aakkosjärjestyksessä. (Numerolla alkavat ensimmäisinä). Oikeasta reunasta voit valita nimen alkukirjaimen ja pääset sillä alkavien luettelon alkuun. *(Könttärin Kallen valssi löytyy helpommin kirjaimella L: selaa siitä ylöspäin, kun noita K-alkuisia on niin paljon.)*

3) Hakusanalla: Ylimpänä on kirjoitusrivi. Edellinen haku pysyy siinä, joten tarvittaessa tyhjennä rivi oikean reunan rastilla ja kirjoita sitten vasta. *(Etkö saa aakkosia esiin? Jalkapoljin saattaa olla päällä, kts. ohje nuottisivulle kirjoittamisesta.)*

Ohjelma etsii merkitsemääsi merkkijonoa. Siksi kappale Purpurin franseesi Vatjusjärveltä tulee tyrkylle esim. hakusanoilla "järv", "pur", "vat" ja (ehkä helpoiten?) "fr" tai "tj".

Ohjelma esittää valittavaksi sitä lyhempää listaa, mitä tarkemmin nimen kirjoitat. Ohjelma ei oikein ymmärrä ääkkösiä: saat hakusanalla "ää" toki esiin Äänisen aallot ja En päivääkään vaihtaisi pois, mutta tyrkylle tulee myös Aamu Airistolla ja Pelimannin aamu.

Etsimisen helpottamiseksi kannattaa kappaleet nimetä riittävän tarkkaan.

(PS tässä voit myös hakea kaikki valssit (tai ainakin ne, jotka olet luokitellut valssiksi): kirjoita hakusana "valssi". Saat esille tietysti kaikki ne kappaleet, joiden nimessä on sana valssi. Ohjelma löytää myös nuotistosu hitaat valssit, jos olet sellaisen tanssilajiryhmän perustanut ja siihen kappaleita sijoittanut. Kirjoita listaan Hidas valssi, ja avaa sen valikko.)

Pianolla helpompaa?

Hankala sävelkulku voi olla helpompi soittaa pianolla kuin omalla soittimella. Joskus soolosoittimen soittaja ehkä haluaa kuulla myös nuottiin merkityn soinnun.

Tätä varten löydät pianon työkalupakin osastosta More.

Näppää tästä ja pianon koskettimisto ilmaantuu ruudun alareunaan. Sen koskettimet antavat hieman mekaanisen kuuluisen äänen. Perusasetuksena on staccato, jota toki voi jatkaa pitemmällä painamisella. Vaihtoehtona on vasemman reunan Sustain: se vastaa pianon pedaalia, jälkikaiku on melko pitkä. *Sopii sointujen kuunteluun.*

Entä se vaalea palkki keskellä? Kun sitä liu'utat saat koskettimiston eri oktaavit esiin, kaikkiaan runsaat seitsemän oktaavia.

Pystyssä olevan iPadin alareunaan koskettimia mahtuu kahden oktaavin verran. Kun käännät padin kyljelleen, saat kerralla soitettavaksi kolme oktaavialaa.

Vielä nuotinluvusta: Koskettimisto peittää nuotin alaosan, ja Pianon ollessa valittuna Crop ei toimi (tai toimiihan se sormilla supistamalla, mutta eipä pysy nuotti säädetyssä koossa). Näppärästi ohjelma kuitenkin sallii nuotin pyyhkäisyn ylemmäksi, jolloin alinkin viivasto on soitettavissa. Samoin Pianon aikana sivunkääntö onnistuu (kappaleen vaihto ei).

Kirjanmerkit (Bookmarks) käyttöön

Omassa forScore:ssani on nuotti nimeltä YhteislauluvihkoSÄESTYS. Siinä on 54:n yhteislaulun säestykset yhteensä 24:llä sivulla.

Kun yleisö valitsee säestettävän yhteislaulun, voin tietysti kaivaa tämän nuottinipun esille ja selata sitä kunnes löydän oikean sivun. Tai voin tehdä jokaisesta laulusta oman sivunsa ja nimetä sen erikseen.

Mutta oikotiekin on, eli:

Miten Uralin pihlaja löytyy kertaheitolla:

Avaa YhteislauluvihkoSÄESTYS -nuotti ja mene sivulle 22, jossa Uralin pihlaja on viimeisenä kolmesta laulusta. Näppää yläpalkki esille, ja siinä vasemmalta ylhäältä avatun kirjan kuvaa; saat auki sivun Bookmarks.

Näppää nyt + -merkkiä. Esille tulee sivu New Bookmark, ja se pyytää ensimmäisenä tämän kirjanmerkin nimen. Kirjoita nimeksi Uralin pihlaja. Sen jälkeen voit valita näyttääkö tämä kirjanmerkki vain tämän sivun 22, vai haluatko laajentaa sen näyttämään esim. sivulta 22 sivulle 24 saakka. Jos kone hyväksyy ehdotuksen (et ole antanut epäloogisia sivunumeroita tai nimeä joka jo on käytössä), sinulla on käytettävissä kirjanmerkki nimellä Uralin pihlaja.

(Ja kun nyt tällä sivulla on kaksi muutakin kappaletta, voit saman tien merkitä kirjanmerkit Tähti ja meripoika sekä Täysikuu ja tallentaa ne. Tietysti nämä kirjanmerkit ohjaavat samalle sivulle kuin Uralin pihlaja).

Kun nyt menet hakemistoon All Scores, löydät u-kirjaimen kohdalta etsityn pihlajan (sen perässä oleva ympyrä on varjostettu kirjanmerkin symbolina) ja sitä näppäämällä oikea sivu tulee näkyviin.

Jos etsit pihlajaasi suurennuslasilla (yläpalkin vasemman reunan etsintäväline), näet listalla "nuotin" Uralin pihlaja (YhteislauluvihkoSÄESTYS) ja sitä näppäämällä olet taas pihlajasi juurella.

Tätä Bookmarks -työkalua tarvitaan siis monisivuisten nuottien hallinnassa. Niillä nuotin eri osat saadaan näppärästi erikseenkin auki. Ja kun olet avannut tuon monisivuisen nuotin, saat painamalla Bookmarks -näppäintä esille eräänlaisen nuotin sisällysluettelon (edellyttäen, että olet jaksanut kirjanmerkitä kaikki osat tai sivut). Sitä voit sitten järjestää joko sivunumeron mukaan tai aakkosiin.

Samana nuotin eri versiot

Nuottiin voi kirjoitella monenmuotoista informaatiota; tekstiä, nuottimerkkejä, sormijärjestyksiä, alleviivauksia. Järkevästi valituista merkeistä saa kyllä selvän.

Joskus on tilanteita, joissa samasta nuotista täytyisi löytää erilaisia (ehkäpä keskenään jopa ristiriitaisia) merkintöjä. Esim: tuota Sottiisia voi soittaa kaksirivisellä "normaalisormituksella", siis sormilla 2 - 5, peukalo otelaudan takana. Toinen vaihtoehto on ottaa peukalo mukaan, siis sormilla 1 - 5.

Tietysti nuotin voi kaksintaa, tehdä näihin eri merkinnät sekä tallentaa ne eri nimillä. Toinen vaihtoehto on tehdä kaksi versiota samasta nuotista; ainakin säästyy nimien sekamelskalta. Näin: Avataan se Sottiisi ja piirrellään siihen tuo "perinteinen" sormitus. Painetaan työkalupakin valikosta Versions, ja sen vasemmasta ylänurkasta + -merkkiä. Esiin tulevaan valintatauluun kirjoitetaan uuden version nimi: 2-5Sormitus. Kun sitten painaa ruutua, versiovalikko häipyy. Nyt meillä on valmiina ensimmäinen versio Sottiisista, ja se pullahtaa esille, kun nuotin avaa.

Nyt sitten avataan nuotti, putsataan eka versiosta juuri kirjoitetut sorminumerot pois, ja tilalle merkitään se vaihtoehtoinen sormitus. Taas valitaan Version, painetaan + -merkkiä ja nimetään uusi versio: 1-5Sormitus. Uusi versio ilmestyy vasemmalle ylös, ensimmäisen viereen. Nyt painetaan uuden version kuvaketta, ja esiin tulevasta valikosta painetaan Update, jolloin tuoreet merkinnät tallentuvat uuteen versioon.

Kun seuraavan kerran avaat nuotin, on viimeisin auki ollut versio näkyvissä. Voit vaihtaa toiseen versioon painamalla Versions, valitsemalla kuvakkeista haluamasi version ja painamalla Restore. Tässä on sitten myös mahdollista valita version poisto.

HUOM. Version kuvake näkyy ylänurkassa pienenä, ja sille annetusta nimestä näkyy vain 12 ensimmäistä merkkiä. Nimeä siis versio siten, että jo alkuosasta osaat päätellä mitä eroa versioilla on. Siis: 1-5Sormitus ja 1-4Sormitus, ei Sormitusjärjestys 1-5 ja Sormitusjärjestys 1-4.

Record: miten soittaa duettoja itsensä kanssa

ForScoressa on suora äänitysmahdollisuus. Sen saa esille työkalupakin kohdasta Record. Vasempaan alakulmaan tulee mikrofoni ja kaksi säädintä. Kun painat mikrofonia, alkaa äänitys, ja riittävän volyymin näyttää mikrofonin alaosan punaväri. Toinen painallus lopettaa äänityksen ja tarjoaa joko nimettyä tallennusta tai poistoa. Keskimmäisestä vaakaviiva -säätimestä pääset viemään äänityksen muihin kohteisiin ja Edit -painikkeella poistamaan äänityksen.

Kun olet hyväksynyt nimen ja tallennuksen, paina säätimessä x-merkkiä. Alhaalta tulee uusi säädin, jonka voit "kahvasta" painamalla kiskoa esiin. Tässä säätimessä näet äänitteen vasemmalla, ja oikealla on kuuntelun volyyymi, käynnistys ja lopetus. Tämän vieressä olevilla säätimillä voit säätää toiston sävelkorkeutta ja nopeutta.

HUOM: Jos kappaleessa on jo äänitys valmiina, saat alasäätimen esiin suoraan painamalla nuotin alareunasta.

Voit "äänittää" myös sivunkäännön: Äänitä ensin normaalisti raita. Paina sitten säädinryhmässä oikealle osoittavaa nuolta. Esille tulee ohjetaulu, paina siitä Begin ja nauhan soidessa paina oikeassa kohtaa (kerran tai useammin) sivunkääntöä (eteen tai taakse). Anna nauhan soida loppuun. Kun nyt kuuntelet nauhaa (ja nuolinäppäin on valaistuna), sivu kääntyy automaattisesti oikeassa kohdassa.

Ja se dueton soitto: Äänitä kaksiaänisen kappaleesi ensimmäinen ääni. Pane se soimaan (tarvittaessa hitaammalla nopeudella, tai alentamalla säveltasoa (esim. b-vireinen soitin)) ja soitele mukaan se toinen ääni.

Jos on monen sivun duetto, sivunkäännöstä on apua.

Kun olet tehnyt forScoren kappaleeseen äänityksen, saat sen siis esiin näppäämällä kappaleen alareunaa. Painamalla äänityksen merkinnän (alhaalla vasemmalla) keskellä olevaa kolmoisviivan, saat kappaleen nimen näkyviin. Tämän .m4a -formaattissa olevan äänityksen nimeä painamalla voit nyt siirtää (Share) sen esim. suoraan GarageBandiin käsiteltäväksi.

HUOM: kaksoisäänitys (siis toisen äänen äänitys edellisen päälle) ei näytä onnistuvan.

Ja mitä tällä sivulla piti muistaa? (Note)

Miten sen aina muistaisi, että Koitere, Karjalan helmi on tosiaan hidas valssi, eikä valssi? Työkaluissa (se oikean ylänurkan salkun kuvasta aukeava nippu) on myös Note. Tässä se ei tarkoita nuottia, vaan muistiinpanovälinettä. Vielä tarkemmin: sivua avattaessa esille tulevaa lyhyttä (ja katoavaa) muistutusta.

Paina salkun kuvaa, siitä Note. Esiin tulee tyhjä kirjoitustaulu. Näppää taulua ja kirjoita vaikkapa "Tää on sitten hidas!". Varmista vielä, että kytkin "Remind me" on päällä, sitten näppää Done. Tarvittaessa seuraavalle sivulle ja siihen vielä teksti "Tää on edelleen hidas".

Kun seuraavan kerran avaat Koitereen nuotin ensimmäisen sivun, sieltä tulee napakasti yläosaan muistutus "Tää on sitten hidas!". Jos tuon jo muistat, kosketa tekstiä ja se häipyy kiltisti. Ja jollet kosketa, se häipyy joka tapauksessa kun 10 sekuntia on kulunut. Seuraavalla sivulla näet sitten tekstin "Tää on edelleen hidas", sekin häipyy itsellään. Jos käännät takaisin ensimmäiselle sivulle, ei muistutusta enää ilmaannu - kone siis luottaa Sinun hyvään muistiisi. Mutta jos katsot välissä vaikka Iltta Saimaalla -nuottia ja palaat toiselle järvelle, siinä se taas muistuttaa.

PS Muistutuksen voi poistaa avaamalla sivulla jälleen Note ja pyyhkimällä tekstin pois. Tai sitten sen voi pitää ja kytkeä pois päältä säätimellä Remind me. Muistutustekstin kokoa tai fonttia ei voi säätää.

Kirjoitatko nuotteja käsin? Ja tarvitsetko nuottipaperia? (Templates)

ForScoren työkalupakissa (se asiakirjasalkku oikeassa ylänurkassa) on työkalu nimeltä Templates. Tämän kun valitset saat eteesi kuusi erilaista nuottiarkkia: tyhjä, 8- viivastoinen, 10-viivastoinen, 5x2-viivastoinen, 3x3-viivastoinen sekä vielä 5x2- viivastoinen pianoarkki.

Tästä voit valita arkin painamalla oikean alakulman ympyrää, johon ilmestyy väkänen. Näitä voit sitten poimia isomman nipun, kun näppäät toisella rivillä olevaa +-merkkiä. (Toimii toisinkin päin: Valitse ensin +-merkillä sivumäärä ja vasta sitten arkin tyyppi.) Kun kokoelma riittää, talleta tiedosta painamalla Save ja antamalla arkille nimi. Tällä nimellä löydät sen sitten muiden nuottiesi joukosta.

Ja mitä sitten voi tehdä tyhjällä nuottiarkilla nuottinipun keskellä? Itse en sille oikein muuta käyttöä keksi kuin viedä se tietokoneelle (Services -> Upload -> esim iCloudDrive) ja tulostaa käytettäväksi nuottien piirron alustana.

(Tietysti tyhjälle arkille voi forScoren sisälläkin kirjoittaa nuotteja (Annotate, siitä vasemman reunan merkintä, jolla saat valmiita nuotteja paperille siirrettäväksi. Valmiin nuottiviivaston saat esille ja piirrettäväksi piirtotyökalun yläpalkin vasemmasta nurkasta), mutta tapa on melko hidas.)

Nappuloilla automaatiota (Links)

Työkalulla Links voit luoda pikalinkin nuotin paikasta A paikkaan B; tällä on varmaan käyttöä lähinnä pitkän nuotin kertauksien hakemisessa.

Idea on seuraava: paikkaan, josta hypätään kertaukseen asetetaan sininen pallukka, paikkaan, johon tästä kuuluu hypätä, asetetaan keltainen pallukka. Kun nämä on asetettu, soitetaan nuottia kunnes tullaan sinisen pallukan kohtaan. Kun tässä nyt painaa sormella pallukkaa, nuotti siirtyy keltaisen pallukan kohtaan ja pallukka välkähtää kaksi kertaa merkiksi "jatkahan tästä".

Ja miten pallukat saa paikalleen:

Avaa merkittävä nuotti, paina oikean ylänurkan työkalupakista kohtaa Links. Saat sivulle kaksi nuotin kuvaa (ohjelma aukaisee tähän kaksi kappaletta sitä sivua, jolta lähdit liikkeelle). Molempien kuvien alla on liukusäätimet, jolla voit hakea oikean sivun merkintää varten.

Tänne merkitään ensin kertauksen lähtökohta (sininen pallukka), sitten jatkon kohta (keltainen pallukka). Jos siis kertaus kulkee sivulta 2. sivulle 1. avaa vasen kuvake sivulta 2. ja oikea kuvake sivulta 1. Sitten paina lähtöpallukka vasempaan, tulopallukka oikeaan sivuun. Ja sitten Save ja merkinnät ovat valmiina.

Samaan nuottiin voi tehdä useita kertauksen merkintöjä, mutta vain yksi pari kerrallaan. Siis: merkitse ensimmäinen kertaus, tallenna ja avaa Links toisen kertauksen merkintää varten.

Ja vielä: miten nappulat saa poistettua: Ota esiin Annotate (helpoimmin pitämällä sormeä nuotin päällä pieni hetki), valitse pyyhekumi ja paina nappulan päälle ilmaantuvaa kielletyn ajosuunnan merkkiä.

HUOM Tämä kertauksen sivunkäännön automatisaatio on varmaan esim. pianistille varsin näppärä ja erityisesti laajoissa nuoteissa. Siinä kuitenkin tarvitaan sormeä näytöllä, ja jos sivunkääntö hoituu jalkapolkimella, ominaisuudelle ei taida olla isoa käyttöä. Tietysti silloinkin sinisen pallukan voi kertauskohtaan merkitä muistutuksena.

Nappuloilla automaatiota (Buttons)

Työkalulla Buttons voi automatisoida eräitä ohjelman toimintoja. Tässä näistä pari:

Viulun viritysäänen soitto:

Avaa nuotti, mene työkaluun Buttons. Vasemmalle saat nuotin pienoiskuvan, oikealle valikon Button Settings. Tästä voit valita haluamasi automaation (mm Metronomin, sen tempon vaihtamisen, viritysäänen (Pitch), muistutuksen merkitsemisen (Note) sekä navigoinnin eri nuottien välillä. Valitse Pitch ja näppää sitä nuotin kohtaa, johon pallukan haluat.

(Kuultavan nuotin sävelkorkeuden voi valita vaihtamalla Defaultin tilalle nuottinimen (esim A) ja oktaavin (esim 0); ilman valintaa kuulet yksiviivaisen C:n).

Metronomi ja automatisoitu sisäänlaskenta:

Metronomin käytöstä katso erillinen ohje. Sen voi automatisoida näin: Valitse Buttons, siitä toiminnaksi Metronome. Tästä voit myös säätää viipeen: kuinka monen sekunnin jälkeen napin painamisesta metronomi alkaa tikittää.

Tökkää merkki kohdalleen nuottiin ja Save.

Kun nyt painat nuotin (vaaleanpunaista) nappulaa, metronomi alkaa tikittää sitä tempo, joka nuottiin on työkalulla Metroni säädetty. Tikitys lakkaa toisella painalluksella.

Ja se kappaleen tempon koneellinen haku:

Säädä kappaleeseen sopiva tempo työkalulla Metronomi (kts ohje) ja laita siihen kohtaan Count in sopiva määrä tahteja (voit säätää joko kuultavan (Audible) tai nähtävän (Visible) tahdin).

Aseta sitten työkalulla Buttons nuotin alkuun painonappi (siihen kannattanee säätää 2- 3 sekunnin viive myös). Kun nyt aloitat kappaleen, paina nappia ja kuulet (tai näet) asetetun tempon. (Ja jos padin volyyymi on asetettu riittävän suurelle, myös yleisösi kuulee sen!) Sisäänlasku loppuu säädetyn tahtimäärän jälkeen.

Nuottikohdan muistutus (Note):

Mitä tässä nuottikohdassa pitikään muistaa? Aseta kohtaan Button, jossa Action = Note ja kirjoita siihen "Muista!" (tai jotain vielä tähdellisempää). Muistutus ilmaantuu nappia painettaessa ja häipyy itseksensä 10 sekunnin kuluttua.

Kojelauta ja juorukello (Dashboard)

"Soittamiseen ei koskaan ole tarpeeksi aikaa", väittää yksi soittokavereistani. Mihin se aika hukkuu? Tätä voit seurata forScoren kojelaudalta.

Analytics: Näppää oikean yläkulman työkalupakista auki kohta Dashboard. Tulet tämän näppäimen pääsivulle. Valitse alariviltä kohta Analytics.

Saat esille rivin aikajärjestyksessä olevia pylväitä, kuluva päivä oikeassa reunassa. Kun sormella selaat vasemmalle, pääset ajassa 90 päivän, siis kolmen kuukauden matkalle forScoren historiaan. Pylvään korkeus kertoo forScoren käyttöajan; se näkyy myös numeroina pylvään päällä.

Kun näppäät tietyn päivän pylvästä, alle tulee analyysi sen päivän soitoista, ylimpänä päivän kokonaisaika, sitten eri kappaleisiin (Item) tai soittolistoihin (Setlists) käyttämäsi aika. Pylväikön alareunasta voit valita katsotko kappaletta (Item) vai soittolistaa (Setlists).

Kun näppäät jonkun päivän pylvästä, aukeaa sen päivän soittohistoria käyttömäärän järjestyksessä. Kun nyt olet kiinnostunut juuri yhdestä kappaleesta, kosketa sen vaakapylvästä. Esiin tulee tätä nuottia koskeva 90 päivän aikajana. Sitä selaamalla näet, minä päivinä viimeisen kolmen kuukauden aikana olet tätä nuottia katsellut. Näyttövaihtoehtoina ovat aukioloaika ja katselukerrat.

Ja vielä varmuuden vuoksi: Analytics kertoo vain nuotin aukioloajan, ei sitä mitä nuotin auki ollessa olet tehnyt.

Reports: Kuinkahan paljon tuon kesäohjelman harjoitteluun on mennyt aikaa? Ainakin jonkinmoisen näppäintuntuman saat Dashboardin työkalulla Reports.

Ja näin se käy:

++Avaa työkalupakista Dashboard ja sieltä oikeasta alalaidasta Reports. Vasemmalla yläkulmassa on +, paina sitä niin pääset rakentamaan itsellesi raporttia. Kone tarjoaa aluksi nimeä My Report, mutta ei se mitään: paina nimen perässä olevaa väkistä niin tulet sivulle, jossa raportin nimen voi määrittellä:

Paina kohtaa Name ja korvaa My Raport esim nimellä Kesälista. (kuittaa Remane) Paina kohtaa Item ja pääset valitsemaan minkä nuotin tai soittolistan haluat itsellesi näkyviin: alarivillä vasemmalla Item, eli nuotti, oikealla Setlist eli soittolista.

Saat valintasi mukaan näkyville joko soittolistat tai nuottinimet. Kone tarjoaa viimeksi auki ollutta, mutta soittolistoja voit selata ja nuotteja järjestellä joko aakkosiin tai tuoreusjärjestykseen.

Näppää soittolistoista se Kesälista ja nimi ilmestyy valintasivulle.

Valitse sitten raportointiaika: Päivä, viikko tai kuukausi ja sen jälkeen kohdasta Length jakson pituus. Vielä voit ottaa kuluvaan viikon/kuukauden mukaan (Including this Month/Week).

Ohjelma tallentaa soittoja kolmen kuukauden ajalta, joten valinta Kuukausi, pituus 12 tuo sekin vain kolmen kuukauden saaliin. Ja jos soittolista on tehty viime kuussa, saat tietysti vain kahden kuukauden tiedot.

Ja nyt palaa vasemman yläkulman nuolella sivulle Reports.

Siellä pääset väkäsnuolella säätämään noita raportin määrittelyjä (ja Editillä poistamaan tämän raportin pohjan).

Mutta painapas raportin nimeä niin saat kauniin listan soittamisistasi. Oikean yläkulman nuolella voit sitten tallentaa listan tai lähettää sen sähköpostilla itsellesi tai kaverillesi

Nuottiarkiston varmuuskopiointi

Omassa forScoressani on tällä hetkellä "1540 items", siis nuottia. Mielellään niitä välillä varmuuskopioikin. Jos vaihtaa toiseen iPadiin, varmuuskopion voi sitten "palauttaa" uuteen koneeseen suoraan.

Oman varmuuskopioinnin teen seuraavasti:

Työkaluista esille Backups. Saat luettelon jo tehdyistä kopioinneista (ohjelma näyttää tekevän automaattisestikin varmuuskopioita, ne näkyvät merkinnällä Automatic Backups). Tee kuitenkin ihan uusi: paina alarivin kohtaa +. Ohjelma tarjoaa kahta vaihtoehtoa: Create Backup ja Create Archive. Näistä jälkimmäinen näyttää olevan perusteellisempi ja enemmän tilaa vaativa.

Omassa koneessani Archiven koko on 2,2 GB ja Backupin 18,3 MB.

HUOM Valintataulussa on myös kohta Recently Deleted: forScore säilyttää poistettuja nuotteja mahdollista palautusta varten seitsemän vuorokautta.

Nyt listaan ilmestyy tuorein varmuuskopio nimellä Backup ja päiväys ja kellonaika. Yhdistä nyt iPad ja pöytäkone johdolla (latausjohto, josta virtapistoke poistettu). Hipaise tuoreen varmuuskopion kohdalta vasemmalle, ja saat vaihtoehdot *Share* ja *Delete*. Valitse *Share* ja vie varmuuskopio haluamaasi paikkaan. (Itselläni siirtokohde on iCloud Drive). Valitse kohde, pöytäkone aukaisee iTunesin, joka sitten aikansa siirtää tiedostoa pöytäkoneeseen. Kun iTunes lopettaa homman, voit sitten siirtää varmuuskopion haluamaasi paikkaan.

Tuon 1500 nuotin varmuuskopiolla näyttää olevan kokoa 18 MB.